

Onisifor Ghibu
Scrisoare adresată Preasfințitului părinte episcop Dr. Iuliu Hossu,
aflat cu domiciliu obligatoriu la Mănăstirea Căldărușani

Textul de față reprezintă extrase din documentul XXXI publicat în lucrarea profesorului sibian *Chemare la judecata istoriei*, ed. Albatros, București, 1993, vol. 2, pag. 258-257. Profesorul a rămas cunoscut și cu renumele de *patriarh al laicatului ortodox românesc*, datorită marelui număr de lucrări, articole și acțiuni în sensul realizării unirii religioase a românilor, desfășurate mai ales în perioada interbelică, cu numeroase și îndrăznețe idei originale. Scrisoarea de față îi era adresată episcopului Hossu în momentul în care acesta agoniza la spitalul Colentina, cu numai o săptămână înainte de decesul său.

București, 20 mai 1970

Preasfințite părinte episcop,

A trecut aproape un sfert de veac de când nu am mai avut prilejul să ne mai vedem și să mai discutăm, printre altele, și vechea și marea problemă a unirii celor două Biserici din Ardeal și a încadrării Bisericii reîntregite în “una, sfântă, catolică (sau sobornicească) Biserică creștină universală.

I. Și iară, și iară...

Cum, în timpul din urmă, a apărut în gazeta românească “Unirea” din Cleveland – mi se pare – un articol despre mine, care bănuiesc că readuce în discuție contribuția mea dintre anii 1918- 1948 la problema amintită, pe care unii o socotesc definitiv soluționată, iar alții o țin încă la suprafață ca pe o problemă de actualitate și de viitor, am socotit potrivit acest moment pentru a readuce în discuție marea problemă, pe care, după toate aparențele, viața o ține încă la suprafață.

Mărturisesc că, cu tot caracterul ei contradictoriu și cu toată complexitatea penibilă a problemei în chestiune, eu n-am încetat să mă interesez până-n ziua de astăzi de ea, cu aceeași înțelegere ca și odinioară, când am avut fericirea să o văd ajunsă aproape la punctul de realizare.

Din nenorocire, formula mea, care fusese acceptată, principial, de aproape toți factorii interesați, din motive asupra cărora nu pot insista aici mai de aproape, a fost total ignorată, iar “reîntregirea” celor două Biserici din anul 1948 s-a realizat în condiții care, se poate spune că, în loc să rezolve problema în chip frățesc și creștinesc, au agravat-o. Rana veche n-a fost tămăduită, ci doar acoperită cu un văl trandafiriu, care favorizează și mai mult vechea cangrenă. Drept care, eu socotesc necesar să arunc, în rândurile ce urmează, o privire sumară asupra momentelor mai importante care stau în legătură cu problema refacerii organice a unității religioase a tuturor românilor și și a încadrării acesteia în Biserica universală creștină, adânc prejudiciată prin Marea Schismă din anul 1054.

II. O reprivire în trecutul apropiat

Vă aduceți, cred, aminte de adunarea de la Alba Iulia din 27 februarie 1939, convocată și condusă de cei doi mitropoliți ai Ardealului din acea vreme: Nicolae Bălan și Alexandru Nicolescu, al cărei scop mărturisit era sărbătorirea unui an de la decretarea noii Constituții “Regele Carol II”, dar despre care opinia publică ardeleană era informată că urmărește, de fapt, proclamarea unirii celor două Biserici românești, despărțite una de alta, tot la Alba Iulia, prin actul dela 1700¹. Stăruințe masive, venite din mai multe părți, m-au determinat ca, la sfârșitul adunării, în care fusese vorba exclusiv de Constituția jubilată, să iau și eu, în afară de program, cuvântul, punând problema necesității inexorabile a unirii celor două Biserici. [...] Mărturiile timpului, păstrate, printre altele, și în presa contemporană, și în

¹ Aici profesorul Ghibu repetă unul dintre poncifele ortodoxiste. La 1700, nu a avut loc nici o separare, ci quasitotalitatea românilor ardeleni au trecut împreună cu episcopul, protopopii, și preoții lor la comuniunea cu Biserica Romei.

memoriul înaintat de mine regelui, dovedesc, în mod fidel, importanța deosebită a momentelor din chestiune, față de care Capul statului rămâne indiferent. [...]

IV. După 23 august 1944 și 6 martie 1945

În primele luni ale noului regim, Ministerul Cultelor, [...] a făcut apel la mine să reiau vechile mele preocupări dintre anii 1918-1940 în legătură cu politica religioasă și minoritară a României. [...].

Contrar așteptărilor mele, guvernul Groza, a îmbrățișat problema cu o solitudine care m-a uimit la început. Fecior de popă din Ardeal, fost mult timp deputat în arhidiecezan din Transilvania, nu putea ignora situația gravă, creată în Transilvania pe teren social, politic și religios. El și-a seama că dezastrul României Mari din 1940 se datorește, într-o mare măsură, politiciii religioase minoritare din Transilvania², care urmează să fie lichidată cu un ceas mai degrabă, în mod organic și definitiv. Deținând câteva luni și interimatul Cultelor, el a îmbrățișat și grava problemă religioasă a țării. Cu această ocazie au fost studiate îndeaproape lucrările mele, fiind solicitat să lucrez pentru guvern în această problemă. Cu condiția să mi se asigure toate posibilitățile pentru a-mi pune în practică ideile.[...]

Desfășurarea problemei în chestiune a urmat un curs cu totul deosebit, bazat pe improvizații incidentale care, au creat situații pline de contradicții. Groza s-a lăsat dus de noile curente, dând politiciii religioase minoritare un curs cu totul diferit de cel preconizat de mine..... Relev doar două momente cruciale, și anume actul reunirii celor două Biserici românești și denunțarea Concordatului cu Sf. Scaun, care ambele s-au realizat într-un mod fundamental greșit, dând loc la complicații dintre cele mai defavorabile, atât pentru politica noastră internă cât și pentru cea internațională. În loc să se fi utilizat, în mod înțelept, energic și consecvent politica stabilită de mine, s-au forțat, nu numai în mod inutil, ci de-a dreptul primejdios, uși deschise, creându-se situații cu totul anormale, care își proiectaseră umbrele lor peste întreg destinul românesc.

Unirea, respectiv "reîntregirea" din 1948, ca și denunțarea Concordatului s-au făcut prin mijloace care nu pot fi justificate prin nimic. Situația creată prin aceste două măsuri durează de peste două decenii³, fără vreo perspectivă avuabilă de o însănătoșire a ei.[...]

XIV. Erorile regimului Petru Groza

Când în 1948, regimul Petru Groza care, precum am amintit la punctul I al acestei scrisori, se obligase să considere întreg complexul problemei religioase a țării preconizat de mine ca *Biblia politiciii religioase* a regimului instaurat la 6 martie 1945, sub presiuni inavuabile, fără a mai face apel la mine, a preconizat, pentru început, numai problema "reîntregirii" Bisericii prin desființarea, pur și simplu, a Bisericii greco-catolice, tânărul patriarh, în funcțiune și azi⁴, și-a propus să mă cheme la o colaborare strânsă, în vederea soluționării celei mai bune a chestiunii. [...] Dar, observațiile omului pe care conducerea de stat, cu doi ani în urmă, îl socotea ca pe cel mai desăvârșit specialist, n-au fost luate în seamă cu nici un chip și operația s-a executat prin felceri improvizați, care, în loc să remedieze situația, au dus-o la o dezlegare pe care evenimentele ce au urmat au dovedit-o a fi de natură aproape catastrofală. [...]

XVI. Eppur si muove

Lipsit de orice posibilitate de apărare față de asaltul lipsit de orice rațiune, eu n-am depus totuși armele și, în ciuda tuturor piedicilor pe care le-aș putea numi "sălbatic", mi-am continuat, între cei patru pereți ai camerei mele de lucru de la Sibiu, vechile preocupări, ajungând la performanțe care ar putea fi de folos extraordinar pentru multe din problemele vitale ale vieții noastre naționale, bisericesti și profane.

² Recunoaștem aici un clișeu repetat frecvent de mitropolitul Bălan.

³ În anul 1970

⁴ Iustinian Marina

XVII. Dar toate au un hotar...

Ajuns la vârsta de 87 de ani, pe care o voi împlini la 31 luna curentă, aștept cu profundă mâhnire ceasul, care nu mai poate fi departe, în care să părăsesc aceste meleaguri, la înaintarea cărora am pus și eu adeseori, în vremuri grele, umărul, și în care, din nenorocire, nu văd pe nimeni care ar putea împlini ceea ce am împlinit parțial și așa fi putut împlini integral, dacă cei chemați m-ar fi lăsat să activez așa cum se angajaseră să o facă.

XVIII. Cântec de lebedă

După acest lung excurs, care poate fi socotit drept "cântecul de lebedă"⁵ al unui om a cărui viață a fost o necurmată luptă pentru mai binele neamului și al omenirii, mă apropiu de încheierea acestor pagini adresate unui om de inimă, care ar putea să fie un mare binefăcător al poporului român și al creștinismului, dacă ar reuși să se ridice peste prejudiciile unor situații cotidiene, la cea mai înaltă idee și la cel mai conștient pas, care ar putea însemna o nouă epocă în viața poporului român, a creștinătății și întregii omeniri...

Convingerea mea, pe care mă simt dator să o mărturisesc și acum când, după lupte de mai bine de șase decenii pe un teren ca acesta, am ajuns să port povara tot mai grea a celor 87 de ani, este că, oricâtă admirație aş avea pentru eroismul și mucenicia pe care le manifestați de aproape un sfert de secol, trebuie să vă urcați din încremenirea țepănă⁶ pe un punct de vedere care a fost depășit de istorie, spre o nouă treaptă incomparabil mai măreață. Păreră mea este că aveți datoria să vă faceți tuturor toate, ca pe toți să-i dobândiți pentru marele scop al veritabilului creștinism sfârtecat de-a lungul celor două milenii într-un chip cu adevărat magic.

Din parte-mi v-aș însoți bucuros pe o astfel de cale, fiind încredințat că la capătul ei va apărea, ca un soare luminos și cald, un creștinism superior, care să vindece adâncul cancer de care suferă întreaga umanitate. Lăsați, Preasfințiți, calculele omenești mărunte și îndrăzniți, așa cum a învățat Hristos pe ucenicii săi, ca să biruiți lumea.

Nu pot stăruia aici, deocamdată, mai deaproape asupra detaliilor ca să le zic așa "tehnice" ale uriașei probleme, dar mă pun la dispoziția Preasfinției Voastre să le analizăm și pe acestea de la nivelul cel mai înalt și mai nobil cu putință.

Dixiet salvavi animam meam.

București, 20 mai 1970⁷.

Prof. Onisifor Ghibu

⁵ *cântecul de lebedă* al profesorului Ghibu este, de fapt, un *cântec de sirenă*, destinat să-l ademenească pe episcop la apostazie, cântec pe care el l-a auzit de nenumărate ori după 1948. Inclusiv incitarea ministrului Stanciu Stoian, de a juca "un mare și istoric rol", sau de "a deveni un mare binefăcător al omenirii", cum încerca să-l fleteze profesorul sibian.

⁶ Profesorul sibian se arată, odată în plus, incapabil să distingă în credința nezdruincinată a episcopului în Biserica lui Cristos întemeiată pe Petru ("pe această piatră..."), altceva decât o "încăpățănare țepănă", sau "mărunte calcule lumești". Profesorul Ghibu este însă cel incapabil să iasă din fixația unei ortodoxii ortodoxiste, sectare și vehement anticatolice.

⁷ În nota de subsol se spune: "Scrisoarea a fost încredințată unei persoane de încredere, care i-a confirmat autorului că a făcut să ajungă în mâinile ierarhului. Nu a primit nici un semn de la acesta, așa încât nu s-a știut dacă nu a fost interceptată. În acest caz este de așteptat ca ea să apară cândva în vreo arhivă secretă". În momentul acela episcopul era internat la secția de urgențe a spitalului Colentina din București, unde peste numai o săptămână, la 28 mai, avea să-și dea duhul în mâinile Domnului său.